ren. o, Wat angst kruipt dan soms over zijn ziel, als hij zich indenkt wat het na vijftig en meer jaren zijn zal. Het is toch het Sion Gods, waarom het gaat, het is zijn volk, waar de slagen op aan zullen komen, het is de erve des Heeren, waartegen de machten uit de diepte zich al meer opmaken, en voor dat Sion werkt nu in zijn hart een teedere liefde, een zielsverkleefdheid die hij niet van zich kan zetten, zoo sterk, zoo machtig, zoo overweldigend, dat eigen moeite en verdriet hierbij als wegzinkt en hij vergeet, over eigen toekomst in het jaar, dat straks te komen staat, bezorgd te zijn. o, Hij zou wel al Gods volk in dat heilig oogenblik om zich willen vergaderen, om met al de gekenden des Heeren saam neer te knielen, één heilige heirschare, verzoend in het kostelijkst bloed, om met allen saam zijn God als een stroom aan te loopen en priesterlijke handen op te heffen naar den Troon der ontfermingen. En al kan dit nu niet, toch is het hem, als zag hij in heilig visioen, in alle steden en in alle dorpen van ons land, die bidders en die bidderessen, elk in hun eigen huis of stulp neergeknield, of ook op hun ziekbed over Gods Woord neergebogen, om te *danken*, ja, want Gods goedertierenheid duurt al den dag, maar ook om te *smeeken*, om te pleiten, om hun God met het diep geroerde gebed hunner ziele aan te gaan, en te roepen: »Heere, behoud uw volk in het midden der dagen, het overblijfsel van uw Israël." En dat visioen is de waarheid, want zoo is de eenheid van de gekenden des Heeren, niet voor het oog, maar in het verborgene, in de uitgieting der ziel en in de worsteling der gebeden. Want hope naar den mensch is er niet. Naar wat voor oogen is, gaat alles onder, en is het voor het volk des Heeren op aarde afgesneden. Maar op de knieen voor God is het zoo heel anders; dan is er niets dan triomf, dan is er enkel heerlijkheid, en zal, terwijl de wereld ondergaat, eeuw in eeuw uit, het volk des Heeren de stad op den berg zijn. Omdat God de Almachtige zijn volk als het zwart zijner oogen mint, blijft Hij de Hoorder, de Verhoorder onzer smeekingen, en wij blijven in onze angsten, maar ook in het onwrikbare vertrouwen onzer liefde roepen: »Verlos uw volk en zegen uwe erve, Heere, ja weid ons, en verhef ons tot in eeuwigheid."

„o, Hoe groot is uw goed!"

[NIEUWEJAAR.]

> o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vreezen; dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der menschenkinderen! Psalm 31 : 20.

Het begin van weer een jaar is nog iets anders dan wat we, jaar in jaar uit, op den gedenkdag onzer geboorte doorleven.

Wat ge noemt »jarig zijn" is een insnijding in uw *persoonlijk* leven. Dat gaat in hoofdzaak alleen u aan, en eerst *door u en om u* de huisgenooten en vrienden die in uw feestvreugde deelen.

Maar nieuwejaar is heel iets anders.

Ook dan begint er wel een nieuw jaar, evenals op uw jaardag; maar nu is het niet *uw* jaar dat zich vernieuwt, maar het jaar *van allen saam*. Gelijk dus op uw jaardag uw vreugde u *afzondert* van het gemeen, om een oogenblik het leven van gezin en kring zich *om u als middelpunt* te laten wentelen (iets wat sommiger egoisme, o, zoo streelend vindt, en dat zoo menig kind, door gemis aan maat, bederft) zoo treedt omgekeerd op nieuwejaar dat persoonlijke geheel op den achtergrond.

Om het eens zoo uit te drukken, op nieuwejaar is ieder jarig, en omdat ieder het is, is het niemand.

Wat op dien dag verjaart, is veeleer het aan allen gemeenschappelijke leven in onze burgermaatschappij, en zeer natuurlijk is daarom de wisseling des jaars het oogenblik voor de afsluiting van de boeken, en voor het opmaken van de rekening, en voor het zich afvragen, hoe men er aan toestaat, en met welke vooruitzichten men een nieuwe worsteling te midden van ons zoo drukkend maatschappelijk leven kan tegengaan.

Op zijn eigen jaardag denkt daar niemand om, maar als nieuwejaar wordt ingeluid, is het juist dat bange onderzoek, dat zoovelen, te midden der winterkoude, het hoofd warm maakt.

En zelfs voor wie geen nering doet noch handel drijft, heeft die vraag soms iets beangstigends bij het tegemoetzien van de registers onzer inkoopen, in den vorm van het papier met de roode, nu ook wel blauwe lijnen.

Den staat van uw zaken, uw bezit nagaan, zeker dat is ook voor Gods kind op zulk een tijdstip plicht. Slordigheid in zaken is een vlek op uw kindschap. En een der vruchten van het kruis moet zijn, dat ge ook uw zaken steeds kunt blootleggen, en dat alles voor Gods oog en der menschen oog in orde worde bevonden.

Maar toch daarbij laat Gods kind het niet.

Om zijn moed voor het leven te vernieuwen, heeft hij nog een anderen schat in te denken, en is het hem een wellust, juist op zulk een tijdstip, zich rijk in zijn God te gevoelen, en te waardeeren het geestelijk goed dat hij bezit in de overvloeiende genade zijns hemelschen Vaders.

Zoolang het daar niet toe komt is de lotsbedeeling zoo ongelijk. De één overrijk en de ander pijnlijk arm, ook onder Gods kinderen.

Maar als nu die tweede, die hemelsche, die geestelijke schat nageteld en uitgewogen wordt, dan verdwijnt opeens dit verschil, om niet zelden in een tegenovergestelde uitkomst over te slaan.

Want het »goed van God", dat Hij zijn uitverkorenen toebeschikt, is voorwerpelijk wel voor allen even groot, maar het scheelt zoo veel, dat de één dien schat nauwlijks met den vinger aanraakte, terwijl de ander er met beide handen in wist te delven.

En dan ja, komt het niet zelden voor, dat de rijke naar de wereld onder Gods kinderen, zich nauwlijks de moeite gunt, om ook maar even dien schat in te denken, terwijl omgekeerd de arme naar de wereld, lang niet altijd, maar toch soms, zoo diep in dien hemelschen schat ingroef, dat zijn zielsweelde u verbaast.

Neen, het was niet in de dagen van zijn voorspoed, maar veeleer in een oogenblik van beklemmenden angst naar het uitwendige, dat een man als David tot den uitroep kwam: »o, *Hoe groot is uw goed*, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vreezen."

En met dat zeggen zei David er waarlijk niet te veel van.

Door genade in het geloof te mogen staan, is metterdaad zulk een boven alles te schatten rijkdom.

Ge merkt dat aan uzelf wel, als onder de veelvuldigheden des levens, door eigen schuld, de vlam des geloofs in u gaat zieltogen. Dan zijt ge opeens zoo arm, zoo beroofd, zoo afgesneden van wat anders de weelde uwer ziel was. Maar ook, zóó keert het veerkrachtig, bezielend, heiligend geloof niet in uw borst terug, of het is of de sluizen des hemels opengaan, en of stroomen van vrede en genade u toevloeien.

Wie buiten het geloof staat, of ook wie nog niets anders dan een nagepraat geloof bezit, heeft van dien rijkdom der ziel geen denkbeeld. Hij hoort er wel van roemen, en die roem steekt hem wel aan, ook zingt hij er in het lied wel van mee, maar hij smaakt het, hij proeft het, hij geniet het niet. In die volle beek van wellust die elk van vreugde dronken maakt, heeft zich *zijn* ziel nooit gebaad.

Hij is langs dien stroom gegaan, maar hij waagde er zich niet in. Dat was hem te diep, te bedenkelijk, en juist daardoor dierf hij de reine, rijke zielsontspanning en zielsverfrissching, die alleen het zich werpen in den stroom van Gods verkoren kinderen brengen kan.

»o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt *voor degenen die U vreezen*", maar dan ook voor hen alleen.

Het nieuwejaar ontsluiert telkens weer ook voor u den eindpaal van uw leven. Met ons allen gaat het op sterven aan. De dood wenkt ieder uur. En de vraag: »Ontdek mij, Heere, hoevele of hoe weinige de dagen mijns levens zullen zijn," beklemt ook met het oog op onze levenstaak, gedurig ons hart.

Al de wuftheid onzer moderne wereld heeft dit *Memento mori*, d. i. deze herinnering aan onzen naderenden dood, nog altoos niet uit de wisseling van het jaar kunnen wegnemen.

De vraag: Zal dit jaar het jaar van mijn dood zijn? dringt zich nog altoos aan ons op met een aangrijpende welsprekendheid.

En nu, die gedachte aan den dood is uiteraard reeds schrikkelijk voor wie geen ander goed dan het goed der wereld kent. Want met den dood ontvalt dat alles u. Zelfs het liefste wat ge op de aarde hadt. »Naakt zijt ge uit uws moeders lijf voortgekomen", naakt zult ge tot de aarde wederkeeren.

Wie dan geen hemelsch goed kent, sterft doodarm, zelfs zonder een kleed om de schaamte zijner schuld voor God te bedekken.

Maar met Gods kind is het, juist als het daar aan toekomt, zoo heel anders. Wie in de armen der Eeuwige Liefde mag sterven, is in zijn sterven zoo onmetelijk rijk. Die gaat juist door zijn sterven tot zijn schat in. Die verwisselt de lompen dezer aarde met het kleed der heerlijkheid. Deze behoeftigheid en nooddruft met den rijkdom en de weelde des hemels. Diens hart krijgt, voor wat hij op aarde achterliet, zijn God en zijn Christus en heel den kring der volmaakt rechtvaardigen.

Voor den smaad dezer wereld van zijn God een kroon.

Doch hiertoe bepaalt zich het »goed van God" voor zijn kind niet. Niet enkel *in* het sterven, ook reeds vóór het sterven, maakt dat goed van zijn God hem zoo rijk.

»Veel wederwaardigheên, veel rampen zijn des vromen lot" op aarde, en hem allerminst wordt de nijpende zorge des levens gespaard. Omdat hij geen *bastaard* maar wel waarlijk een *kind* van zijn God is, moet de kastijding zijn deel zijn. Het leed moet hem zelven oefenen, en in dat leed moet hij, door de kracht van zijn geloof, den Naam van zijn God verheerlijken.

Maar al lijdt hij met de wereld, toch lijdt hij zoo heel anders dan de wereld.

Van hem zong de Psalmist het zoo naar waarheid: »In zijn krankheid verandert Gij zijn gansche leger." Want het is zoo heel iets anders of er doode smart geleden wordt, of wel dat te midden dier smart de Eeuwige Liefde uw wonde zalven komt, u de levenskracht vernieuwt, uw ziel innerlijk vertroost, en u stillen, zoeten, heiligen vrede doet indrinken, ook al is het dat een traan van weemoed uw oog vochtig maakt.

Met uw God dan is alle lijden wel als een donkere wolk, maar omzoomd met gouden rand. De liefelijkheid des Heeren HEEREN tot u doorbrekend. Eerst uw God in het onweder, dan uw God in den stormwind, maar dan eindelijk, onder en na het gebed, uw God in het suizen eener zachte koelte.

En ook buiten de ure van zulk acuut lijden, wat zaligheid is er niet in, als ge bij de duizend zorgen, die u overstelpen, bij de nooden en angsten die u achtervolgen, dat zware pak niet zelf, althans niet alleen hebt te dragen, maar uw Heiland het van u overneemt, uw hart er van ontlast, en u al uw zorgen en al uw nooden, van uw ziele af, doet wentelen op die eeuwige trouwe van uw Vader die in de hemelen is, die u toeroept, toeroept met zoo rust aanbrengende stem: Ik zal het maken, op den berg mijner heiligheid zal het worden voorzien!

Ja, zelfs al is voor u op dit oogenblik van zulk een nood, van zulk een zorge geen sprake, dan nog is het zulk een weelde, het »goed van uw God" deelachtig te zijn, ook al bekommert ge u alleen om den vrede uwer eigen ziel.

Of is er iets zaligers en heerlijkers op aarde, dan, heel alleen, eens zielsinnig en in kinderlijk toevoorzicht voor zijn God in het stil gebed te mogen verkeeren? Kent gij een aardsche weelde die tegen die weelde der ziel ook maar van verre opweegt? Te mogen loven en lieven in uw smeekingen. Te mogen danken en alle genoten genade nog eens in uw fluisterend woord voor uw God te mogen uitspreken. Den tijd te vergeten en in een eenig oogenblik uw God te hebben ontmoet. Tót ge met Job ten slotte betuigen moogt: »Ik had U met het gehoor mijner ooren gehoord, *maar nu ziet U mijn oog*."

Grooter goed is er op aarde niet, althans niet voor wie in zijn God zijn *Hoogste Goed* leerde kennen.

En dan blijft die volle gemeenschap wel niet. Het wreede leven doet telkens nevelen oprijzen, en ons boos en schuldig hart vergeldt onzen God, helaas, maar al te dikwijls tergende zonde voor zijn onuitsprekelijke goedertierenheid.

Maar toch, de Heere blijft niet van verre staan. Altoos heeft Hij weer nieuw »goed" weggelegd voor die Hem vreezen. Dat ze in zijn tente mogen wonen. Dat Hij ze dekt met de vleugelen zijner eeuwige ontfermingen. Dat Hij ze verzaadt met zijn zalige gemeenschap. Dat Hij een vrede die alle verstand te boven gaat in de aderen hunner ziel doet uitvloeien. Dat Hij *ze* vroolijk in den Geest en juichende maakt, ook waar ze gaan door de vallei der schaduwe des doods.

Hij, de trouwe Herder.

Onze Vader die in de hemelen is.

o, Hoe groot is uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor hen die U vreezen!

CORRIGENDUM.

In de meditatie: *Goud en mirre*, staat in den aanhef der vijfde zinsnede: Eenmaal als *der* menschen zoon onder menschen geboren; dit moet zijn: Eenmaal als *des* menschen zoon, enz.

Amsterdam, 28 December 1894.

Kerkelijke Deputaten.

IV.

In de Kerkenordening wordt voor de eerste maal van Deputaten gesproken in Art. 4, waar ten aanzien van Dienaren des Woords gehandeld wordt over de beroeping dergenen die tevoren in dienst niet geweest zijn, en dan de vierderlei handelingen, die tot hunne volledige en wettige beroeping behooren, achtereenvolgens beschreven worden. Als de tweede van die handelingen wordt genoemd »de examinatie of onderzoeking beide der leere en des levens, dewelke staan zal bij de Classe"; en daarop volgt dan onmiddellijk: »ten overstaan van de Gedeputeerden der Synode of eenigen hunner"; terwijl in overeenstemming daarmede in Art. 49, waar de taak van de vaste en gewone Deputaten der Particuliere of Provinciale Synode omschreven wordt, hiertoe ook gebracht wordt: »om tezamen of in minder getal over alle examina der aankomende predikanten te staan".

Deze bepaling, zoowel de bijvoeging in Art. 4 als ook het geheele Art. 49, is eerst in 1619 door de Dordtsche Synode aan de Kerkenordening toegevoegd, naar aanleiding van het daarop betrekking hebbend gravamen, dat in de Acta der 158e Sessie vermeld wordt. De formuleering, die ervan gegeven wordt in de Synodale Acta zelven (159e Sessie), nl. in de Hollandsche vertaling, is eenigszins anders dan de redactie, die daarna in de Kerkenordening ingekomen is; want in die Acta wordt de taak der Deputaten aldus uitgedrukt: »om allen tezamen of in minder getal, alle de examina van nieuw aankomende predikanten bij te wonen"; 'tgeen ook nog meer letterlijk overeenkomt met den oorspronkelijken Latijnschen tekst: »ut aut omnes simul, aut nonnulli ex ipsorum numero, omnibus intersint examinibus eorum, qui ad ministerium verbi primum admittentur." Maar het onderscheid bestaat, gelijk ieder zien kan, alleen in de woorden; wat de zaak betreft, is er geen verschil: »over een examen staan" is m. a. w. »een examen bijwonen", en »ten overstaan van" is geheel hetzelfde als »in bijzijn van."

Intusschen al kwam deze bepaling eerst in 1619 in de Kerkenordening, het was toch reeds veel vroeger hier te lande regel geweest, dat, wanneer de Classe het zoogenaamde peremtore examen afnam, Synodale Deputaten daarbij officieel tegenwoordig waren. Dit kan blijken, b. v. uit de uitgegeven Acta van de Particuliere Synode van Zuid-Holland: waarin telkens van die tegenwoordigheid wordt gesproken, en te dien aanzien besluiten vermeld worden.

Daarop te letten, kan ook thans nog van belang geacht worden. Holland, en vooral Zuid-Holland, was destijds verreweg de grootste, de machtigste, de meest invloedrijke, de toongevende provincie, ook op kerkelijk gebied; en op dit gebied nog zooveel te meer, doordat hier, veel vroeger dan bijna overal elders, de Gereformeerde kerken zich in vrijheid hadden kunnen organiseeren, en doordat zij een aantal uitnemende Dienaars hadden. Dienovereenkomstig waren de meeste regelingen, die na 1571 aan de Kerkenordening zijn toegevoegd, dan ook uit Holland afkomstig, d. w. z. aldaar reeds veel vroeger ingevoerd, aan de proef der ervaring onderworpen en naar bevind van zaken gehandhaafd of gewijzigd. En tot recht verstand van die regelingen is dan hare geschiedenis vaak zeer leerzaam. Dit geldt ook van de bepaling over de tegenwoordigheid van Synodale Deputaten bij de peremtore examens. Om haar zooveel mogelijk toe te lichten, wordt hier dus overgenomen al wat de Zuid-Hollandsche Synoden reeds vóór 1619 te dien aanzien bepaald hebben.

De genoemde bepaling is in Zuid-Holland ingevoerd door de Synode, die in 1591 te 's-Gravenhage gehouden is; hetgeen in hare Acta (Art. 28, of, volgens eene andere nummering, Artt. 28 en 29) aldus vermeld wordt:

»Proponenten ende examen. Daar is oock bij occasie voorgevallen [of, volgens eene andere lezing, »questie voorgevallen] van de proponenten ende propositien hier ende daer in diversche plaatsen ende van het examen derghenen, die tot den dienste des woords Gods worden toegelaten.

»Ende is goetgevonden, opdat niemandt lichveerdich ende onbequaem tot den dienste geadmitteerd worde, dat het examen van alsulcke geschieden sal bij den Classe, ten overstaen der gedeputeerde des Synodi of eenige derselven. Ende soveele de proponenten aengaet, sullen de kercken toezien met advijs haers classis, dat gheene om te proponeeren worden toegelaten, dan die oprecht zijn in de bekentenisse des gheloofs ende ervaren in den Catechismo met stichtelicken wandel, ende dit alles bij provisie totten naesten generalen synodum".

Wat er over het hier mede genoemde praeparatore examen later bepaald is, laten we nu verder rusten, om alleen te vermelden, wat op de Synodale Deputaten betrekking heeft. Dus, uit de Acta der Synode, die in 1593 te Den Briel gehouden is (Art. 9):

»Van de oncosten der gedeputeerde des synode, staende over d'examen eeniger nieugeroepene predicanten. — De ghedeputeerde hebben oock verhaelt, dat sy ghestaen hebben over d'examen eeniger persoonen, die tot den dienst des woorts Godes nieuwelycx beroepen syn geweest in verscheyden classen, ende is by de vergaderinge goetgevonden, dat de oncosten, die by de gedeputeerde des synodi gedaen sullen werden om te staen over d'examen eeniger nieugeroepene predicanten, sullen gedragen werden by degene, die sulck examen versoecken, tzy classe, kercke off geexamineerde persoonen, naer discretie der classen, daeronder d'examen gedaen wordt."

Voorts, uit de Acta der Synode, die in 1594 te Rotterdam gehouden is (Artt. 4 en 20):

»Oncosten vant examen. Sooveel de oncosten der gedeputeerde des synodi aengaet over dengenen, die geexamineert sullen worden tot den kerkendienste, wie dat deselve dragen sal, is wijder verclaringe gedaen op tgene in den synodo in den Brille art. 9 hiervan geordineert was, te weten dat de gedeputeerde des synodi daerinne sullen mogen discretie gebruycken ten aensien van de gelegentheydt van de geexamineerde off van den classen, daert examen geschiet.

Examinatien. De namen dergenen, die geexamineert ende tot den kerckendienste gepromoveert worden, sullen de ghedeputeerde des synodi, die over alsulcken examinatie staen, aenteeckenen ende jaerlycx den synodo te kennen geven om register daervan te houden ende daerby goede toesichte nemen, dat niet lichtelycken de examinatie in den classibus gepasseert worde noch onbequame toegelaten worden, welverstaende dat alle examina aller dergener, die tot den dienste gepromoveert sullen worden, overal geschieden sullen bij den classen ende dat voortaen ten overstaen van twee gedeputeerde des synodi".

Daarna is er over de zaak weder gehandeld, mede naar aanleiding van gerezen moeielijkheden, in de Synode van 1596 te Delft, waarvan in de Acta dit bericht wordt (Artt. 43 en 44):

»Gemeene misbruijcken te weren. Gedeputeerde des synodi sullen staen over alle examina. — Is ter oorsaecke van eenige gevallen [of, volgens eene andere lezing, »gemeene"] misbruycken goetgevonden, dat voortaen de gedeputeerde des synodi alsoowel sullen geroepen worden overt examen der studenten van Leyden, die bij den classe aldaer souden mogen worden geexamineert, als van andere. Ende alsoo de gedeputeerde van Noordthollandt daerover begeerden te weten, off niet hare gedeputeerde mede van gelycken en souden geroepen worden overt examen van sommige studenten, wanneer sy in haren quartieren in den dienst gebruyct souden worden, is geandtwoordt: ja. Maer dewyl die van Noordthollandt dese ordre van de gedeputeerde des synodi over alle examinatien te committeeren noch niet en hebben, sullen de gedeputeerde deses synodi hierinne voortgaen sonder prejuditie van die van Noordthollandt, ter tyt toe dieselve ordre mede onder henluyden in trein gebrocht sal wesen.

»Proponenten, hoe toe te laten tot het peremptoir examen. — Sullen geen proponenten voortaen tot het volcommen examen, dat in 't bywesen der voorsz. gedeputeerde geschiet, toegelaten worden, tensy deselve eerst by den classe eenichsints beproeft syn, off sy in examine sullen connen ter redelycker wyse bestaen."

Het vermelde besluit van Art. 43 had betrekking op een bezwaar van de Classe van Leiden; welk bezwaar gegrond was op Art. 18 van de Kerkenordening, nl. naar de toen geldende redactie van 1586. In de thans geldende redactie van 1619 luidt dit artikel (thans Art. 20): »In de kerken waar meer bekwame predikanten zijn, zal men het gebruik der propositiën aanstellen, om door zulke oefeningen eenigen tot den dienst des Woords te bereiden, volgende in dezen de orde daarvan door deze Synode specialijk gesteld"; door welke laatste woorden verwezen werd naar het besluit der Dordtsche Synode, dat als Art. 8 in de Kerkenordening was ingevoegd: »Men zal geen schoolmeester, handwerkslieden, of anderen die niet gestudeerd hebben, tot het predikambt toelaten, tenzij dat men verzekerd is van hunne singuliere gaven", enz. In het genoemde Art. 20 waren echter die elf laatste woorden eerst in 1619 daaraan toegevoegd; en in plaats daarvan had de redactie van 1586 (Art. 18): »Wel verstaende, dat gheen Proponenten die gemeente openbaerlijck vanden Predick-stoel sullen leeren, dan die wettelijck gheexamineert ende bequaem ghekent zijn inde *Universiteyt* ofte Classe: ende en sullen nochtans haer niet vervorderen die Sacramenten te bedienen, totter tyt toe sy volcomelijcken beroepen ende bevestight zijn". Nu was het destijds zeker geenszins de algemeene regel, dat studenten in de Theologie aan de Academie niet slechts studeerden maar ook een theologisch examen aflegden. Maar indien er waren, die zulks wel gedaan hadden, dan meende men in Leiden, dat ten hunnen aanzien een kerkelijk examen met zooveel waarborgen niet noodig was, daar toch de kerken zelve met de Leidsche Academie altijd bijzonder gerekend hadden, in hare Generale Synoden getoond hadden op de tegenwoordigheid van professorale adviseurs zeer gesteld te zijn, en nog geenerlei reden hadden de Leidsche hoogleeraren (destijds L. Trelcatius, F. Junius en F. Gomarus) ook maar eenigszins te wantrouwen; zoodat uit hetgeen in de Kerkenordening zelve over het praeparatoor examen bepaald was, wel mocht afgeleid worden, dat er bij het peremtoor examen van reeds aan de Academie geexamineerde studenten geen Synodale Deputaten vereischt werden. Door de Zuid-Hollandsche kerken werd dit echter niet toegegeven. En van daar het reeds vermelde besluit der Delftsche Synode van 1596.

Hierover, en voorts over de taak der Synodale Deputaten, staat dan verder in de Acta der Synode, die in 1597 te Schoonhoven gehouden is (Artt. 18, 19 en 24):

»Examineren der studenten tot Leijden met overstaan der gedeputeerden des Synodi. — De classis van Leyden hadde sich beclaeght by de gedeputeerde over de resolutie, art. 43 [van de Acta der vorige Delftsche Synode] ghenomen, belanghende het examen der studenten, die men wil ghebruicke tot den dienst der kercken. Maar hare redenen, hier ghehoort ende overgheweghen, en syn niet ghenoechsaem gheachtet, want de vergaderinghe verstaat, dat het overstaen van eenighe ghedeputeerde des synodi over d' examinatie der studenten, die by de professeurs ende de classe gheschiet, niet en strijdt teghen den 18en art. des generalen synodi, ghelyck die van Leyden meenen; dat oock de professeurs noch de classis hierdoor niet vercortet syn, maer dat het dient tot meerder verseeckertheydt van de bequaemheydt der dienaren. Persisteert daeromme de synodus by hare voorighe resolutie. Ende sullen de ghedeputeerde aen den classem van Leyden schrijven, dat se sich conformeere met andere classen ende gheen swaricheydt meer en maecke.

»Prediken der proponenten. — Belanghende het predicken der proponenten sullen de classes wederomme haer vermaendt houden, dat se tselve niet en laten gheschieden, tensy datter een professeur ofte predicant by sy om redenen, in den voorleden synodo verhaelt [hoofdzakelijk hierop neérkomende, dat het prediken van proponenten alleenlijk om henzelven te oefenen geschiedde].

»Examen der nieuw aengecomen dienaren. — Noch hebben de ghedeputeerde aengegeven de examinatien der nieuwer aenghecommen dienaren, over welcke sy dit jaer ghestaen hadden. Ende is opt voorstellen derselver (ter occasie van tghene hen in de voorgaende [of, volgens eene andere lezing, »voorgaende handelingen"] was voorghevallen) goetghevonden by dese vergaderinghe, dat voortaen alle die dienaren des classis, sooveel doenlycken is, sich sullen laten vinden by de examinatie, ten eynde sy alle van de gheleghentheydt des geexamineerden kennisse moghen draghen ende met ghemeene stemme advyseren, item dat de lidtmaten des classis stemmen sullen, naerdat de ghedeputeerde des synodi eerst haer advys gegeven sullen hebben. Worden oock alle classes midts desen vermaendt wel toe te sien, dat sy volghende de voorgaende synodale ordonnantie eerst in hare vergaderinghe wel beproeven ende oeffenen denghenen, die ter examinatie ghestelt sullen worden."

Dat de Classe van Leiden haar bezwaar bleef volhouden, maar tevergeefs, blijkt uit de Acta der Synode van 1598 te Dordrecht (Art. 12):

»Examen der studenten theologiae. De Classis van Leyden vindt haer alsnoch bezwaert, soo haere ghedeputeerde in den Synodo verclaerden, over de resolutien van de twee voorgaende synoden, art. 43 ende 18 respective, belanghende het examen der studenten theologiae. Dan alsoo de synodus gheen ghewichtighe redenen can verstaen, waerom sij deselffde soude veranderen, soo heeft sy goetghevonden by de voorgaende resolutien te blyven. Ende zyn de ghedeputeerde des synodi ghelast den classi van Leyden naerder bericht te doen van der gheleghentheydt der saecke ende meteenen de professores theologiae aen te spreecken om hen te verclaren, dat de voorgheroerde resolutien alleene de classen raken, de synodus hare authoriteyt in texamineren latende onvermindert, ghelijck men hare E. oock zal aendienen de oorsaecken ende motyven, dewelcke den synodum eyghentlijck beweeght hebben om over het examen der studenten ofte proponenten (wanneert int classe gheschiet) twee ghedeputeerde des synodi te ordonneren. Is oock den voorz. ghedeputeerden opgheleydt de classe van Leyden te vermanen, ghelyck oock de synodus midts desen alle classen ende kercken van Suydthollandt vermaendt, dat sy gheen proponenten openlyck voor den volcke sullen laten predicken dan in teghenwoordicheydt van eenen professoor theologiae ofte dienaer des woorts om redenen, in de acten des synodi van tjaar 96 vervaet."

Het gevolg van dit besluit wordt vermeld in de Acta der Synode, die in 1599 te 's-Gravenhage gehouden is, hoewel het aldaar verkeerdelijk is genotuleerd (Art. 7):

»Classis van Leyden. — De classis van Leyden heeft aangenomen d'onderrichtinghe, van weghen des synodi haer ghedaen, belanghende d'examinatie der studenten ende proponenten theologiae, doch sonder prejuditie des generalen synodi ende der faculteyt der h. theologiae, als willende voor absolute geexamineerde dienaren erkennen ende ontfanghen degene, die van den professoren geexamineert sullen syn. Waerinne de synodus tevreden is, wanneert examen ghedaen is van de geheele faculteyt der theologiae ende niet van eenen professeur alleen."

Deze notuleering was blijkbaar onjuist; gelijk dan ook opgemerkt werd bij de resumtie der Acta in de volgende Synode, die in 1600 te Leiden bijeenkwam, en in wier Acta nu werd aangeteekend (Art. 7):

»Gheexamineerde bij de faculteijt der theologije. — Roerende den 13 artic. [in de gewone nummering art. 7] is beslooten dat men nae den woorden: *voor absolute gheexamineerde dienaren*, stellen sal deze woorden: *sooveel de suffisantheydt der wetenschap der leere aengaet*. Want de synodus nooit verstaen heeft, dat ijemandt simpelijck gehouden mach worden voor genoech gheexamineert ende bequaem tot den dienste, dan die van den collegio pastorum (dat is